כהן משיח פרק שלישי הוריות

עין משפט נר מצוה

א (מיי׳ פ״ב מהל׳ איסורי מזבח הל׳ יא טור ש״ע יו״ד סי׳ ד סעי׳ כן):

ב מיי׳ פ״ג מהל׳ תרומות הל׳ ה ופ״י מהל׳ תפילה הלכה ה סמג עשין יב טור ש״ע יו״ד סי׳ רמז סעיף כ:

רבינו חננאל

דכולי עלמא מיהת הני קראי. פירוש המכתובין בפרשת שלח לך וכי תשגו וגו׳ בעבודת כוכבים הוא דכתיב מנא לן אמר רבא ואי״תימא ר׳ יהושע בן לוי ואמרי לה כדי בלא חכם (סבר) [אחר] אמר קרא וכי תשגו ולא תעשה את כל המצות האלה. איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות כולן הוי אומר זו עבודת כוכבים התם תניא בספרי אשר דבר ה׳ אל משה מנין אתה אומר שכל המודה בעבודת כוכבים כופר בעשרת הדברות ת״ל אשר דבר ה׳. ולהלן הוא אומר וידבר אלהים. אחת דבר. הלא כה דברי כאש. מנין אף כמה שנעשותה משה ת״ל את כל אשר צוה ה׳ אליכם ביד משה. מנין אף כמה שנעשו הנביאים ת״ל מן היום אשר צוה ה׳. מנין אף כמה שנעשו האבות ת״ל והלאה לדורותיכם. ומהיכן מתחיל המקום לצווות האבות. שנאמר ויצו ה׳ אלהים על האדם. (מנין) [מגיד] הכתוב שכל המודה בעבודת כוכבים כופר בעשרת הדברות. וכמה שנעשותה משה וכמה שנעשו הנביאים וכמה שנעשו האבות: [רבי רבין] תנא את כל אשר [צוה ה׳ אליכם ביד משה וכתיב אשרן] דבר ה׳ אל משה. איזו היא מצוה שהיא בדבורו של הקב״ה וצוה על ידי משה הוי אומר זו עבודת כוכבים פירוש דכתיב לא יהיה לך: רבי רבי ישמעאל תנא (שייך לדף ח ע״ב) למן היום אשר צוה ה׳ והלאה איזו היא מצוה שהיא נאמרת תחלה הוי אומר זו עבודת כוכבים. פירוש תחלת עשרת הדברות. ודתי׳ הא. דהא תניא ״ מצות נעשו ישראל במרה וכו׳ בראיתא בפרק ר׳ מיתות אלמא אחרים קדמי. ואסיק׳ (אלא) מתוורתא (תוא דרהנן) (כרשנינן) מעיקרא: סתגי אין חייבין. פירוש ב״ד על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. פי׳ עשה כשנטמא בעזרה לא תעשה כשנטמא בתוץ. כאשר מפורש בפרק ידיעות הטומאה מאי טעמא אין חייבין והא איכא כרת משום דליתא בקבועה וכל מה דליתיה בקבועה לא מחייבי ביה צבור דאין צבור עני. ותו דנפש כתיב כהו. ואין שום אדם מביא אשם שבמקדש אבל בית דין חייבין על עשה ועל לא תעשה שכנדה וכל אדם מביא עליהן אשם תלוי דהא איהא בקבועה ומפורש בספרא ובתוספתא מאי טעמא דמחייבי על עשה שבנדה ובכר ביאורנס בפרק ידיעות הטומאה: איזו היא מצות עשה שבנדה. פרוש מן הנדה פי׳ כשנודע לו (בפנים) [בכניסה] איזו היא מצות לא תעשה אל תבוא אל הנדה. פירוש כשידע קודם ביאתו: מנא הני מילי. פי׳ דאין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. א״ר יצחק בר אבדימי נאמר באשם תלוי ולא ידע ואשם ונאמר בצבור אשר לא תעשנה בשגגה ואשם אי מה צבור בקבוע אף אשם תלוי בקבוע. פי׳ מה קרבן צבור אינו בא אלא בקבוע אף אשם תלוי אינו בא אלא [על] חטא שודאי בקבוע. אקשינן אי הכי עולה דיורד נמי דהא כתיב הזיה כי יאשם לאחת מאלה ונו׳ כלומר יכולין אנו ללמוד מראשם דכתיב נבי עולה דיורד דלהכי אתא לימר לך דאתי אשם תלוי שלא בקבוע. ורתינן דנין אשמו מאשם ואין דנין אשם מראשם. ורתינן האי סברא מאי נפקא מינה כלומר אין הפרש למודרש בין יאשם לאשמו דהא תנא דבי ר׳ ישמעאל רשב הכהן וכא הכהן וכא הזיה. וכבר פירש הא דר׳ ישמעאל בתחלת יבמות ובכמה מקומות וזלהו יבוקש משם. ועוד יש לנו אשם בהדיא. דכתיב נבי טומאת מקדש וקדשיו והוא ידע ואשם. אלא ב״ אמר רב פפא דנין אשם מצות ה׳ מראשמו מצות ה׳. פי׳ נבי צבור כתיב אחת מכל מצות ה׳ וכתיב בה אשם תלוי. ואקשינן לרב פפא נגמר ראשם נשראות ענן מראשם נשראות ענן. פי׳ נבי עולה דיורד כתיב אם לא יגיד ונשא עונו (נבאשם תלוי כתיב ולא ידע ואשם ונשא עונו) ואקשינא משמיה דרב נחמן דרב אשם מצות אשר לא תעשינה. פי׳ תלתהו כתיבי בצבור. וכתיבי באשם תלוי ואל יזיבחו שמיעת קול ושומאת מקדש דלא כתיב בהו כל הני. ג) ובתחלת פרק איזהו מקומן של ובחים (דף סח) ולפיון דאין מביאין אשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו אתיין. פי׳ דאין מביאין. פי׳ ביד (ומשיח) על שמיעת הקול. פירוש אם הורו בהיתירה. ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו. פי׳ דאין צבור בעולה

ג) גי׳ רבינו נסים. ב) וכ״ה בתוס׳ הרא״ש. ג) זה לא נמצא אם בסדרים רק בברוכות דף כ״ז ע״ב ולפיון בכ״מ מלות מלות מתאלת תלב לפון אשם מלוי לא אלא על דבר שחייבו כרת ובמנחות חטאת וחלוי מוצא רבינו ניסים לפון בכ״מ מתאלת יחיד מ״מ ולפיון בכ״מ לאשם מלוי אשם דמזמרים אם בדבר שלמו בכ״מ מחר ומלמד בכ״מ ומפיון ב״מ.

מוסר השׁ״ם

עבדות אני נותן לכם שנאמר [1] וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה: ת״ר [2] אשר נשיא יחטא [3] אמר ריב״ז אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו אם נשיא שלו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט ואם על שגגתו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו זדונו מתקיף לה רבא בריה דרבה אלא מעתה דכתי׳ [3] ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ובירבעם בן נבט דכתיב ביה [4] אשר חטא ואשר החטיא הכי נמי דאשרי הדור הוא שאני הכא דשני קרא בדבורייה דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב [5] יש הבל אשר נעשה על הארץ וגו׳ אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הבא בעולם הזה אוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הבא בעולם הזה אמר רבא אמו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סני להו אלא אמר רבא אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הזה בעולם הזה אוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הבא בעולם הזה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא אמר להו אוקימתון מסכתא פלן ומסכתא פלן אמרו ליה אין איעתריתו פורתא אמרו ליה אין דזבנן קטינא דארעא קרי עליהו אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים

הזה בעולם הזה [6] אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב [6] כי ישרים דרכי ה׳ וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה זה שאכלו לשום מצוה צדיקים ילכו בם זה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בם א״ל ריש לקיש רשע קרית ליה נהי דלא עביד מצוה מן המובחר פסח מי לא קאכיל אלא משל לשני בני אדם זה אשתו ואחותו עמו בבית וזה אשתו ואחותו עמו בבית אחד נזדמנה לו אשתו ואחד נזדמנה לו אחותו זה שנזדמנה לו אשתו צדיקים ילכו בם וזה שנזדמנה לו אחותו ופושעים יכשלו בם מי דמי אנן קאמרינן חדא דרך והבא שני דרכים אלא משל לוט ושתי בנותיו הן שנתכוונו לשם מצוה צדיקים ילכו בם הוא שנתכוון לשם עבירה ופושעים יכשלו בם ודלמא הוא נמי לשם מצוה הוא מכוין א״ר יוחנן כל הפסוק הזה לשם עבירה נאמר [7] ויאשא לוט [8] ותשא אשת אדניו את עיניה את עיניו [9] ויאמר שמשון [וגו׳] אותה קח לי כי היא ישרה בעיני וירא [10] וירא אותה שכם בן חמור את כל כסר הירדן [11] כי בעד אשה זונה עד ככר לחם כי כלה משקה [12] אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי והא מינם אנים תנא משום רבי יוסי בר רבי חוני למה נקוד על וי״ו שבקומה על בכירה לומר לך שבשכבה לא ידע אבל בקומה ידע ומאי ה״ל למעבד מאי דהוה הוה נפקא מינה דלפנוא אחרינא לא איבעי ליה למישתי דרש [13] רבה מאי דכתיב [13] אם נפשע מקרית עוז ומדינים בבריח ארמון אם נפשע מקרית עוז זה לוט שפירש מאברהם ומדינים בבריח ארמון שהטיל מדינים בין ישראל לעמון שנאמר [14] לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה׳ [15] דרש רבא ואיתימא ר׳ יצחק מאי דכתיב [15] לתאוה יבקש נפרד (1)בכל תושיה יתגלע לתאוה יבקש נפרד זה לוט שנפרד מאברהם (1)בכל תושיה יתגלע שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות [16] ארתנן עמוני ומואבי אסורין איסור עולם [17] ואמר עולא תמר זנתה וזימרי זינה תמר זנתה יצאו ממנה מלכים ונביאים זימרי זינה נפלו כמה רבבות מישראל [18] אמר רב נחמן בר יצחק גדולה לשמה ממצוה שלא לשמה שנאמר [16] תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך מאן [19] ניגהו נשים באהל שרה רבקה רחל ולאה איני [20] והאמר רב יהודה אמר רב [21] לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה אימא כמצות [22] אמר רבי יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה שנאמר [17] בין רגליה כרע נפל שכב וגו׳ והא קא מיתהניא מעבירה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אפילו טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים [23] אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשבר מ״ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצתה ממנו רות דאמר רבי יוסי ברבי חנינא [24] רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב [25] א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן מנין שאין הקב״ה מקפח אפילו שכר שיחה נאה מהבא דאילו בכיריה דקרייה מואב אמר ליה רחמנא למשה [26] אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה מלחמה הוא

ואם הוא תאב לאכלו ואכל שלא לשם מצוה לימא דאחד אכלו שלא לשם מצוה. אלא נראה לפרש כפשוטו שאכלו לאחר שהיה שבע כ״כ שאינו נהנה כלל מאותה אכילה אע״פ שדרכו להיות נאכל על השובע היינו משום דכתיב למשחה כדרך שהמלכים אוכלים שמביאין התפטיקין הטובים בקניית סעודה לפי שכבר שבעו משאר מאכלים הנפשים קצה בהם אלא שנהנים ממאכלים הטובים באחרונה. אבל אין לאכול קדשים אחר השבע כ״כ שאין נפשם נהנה מהם שאין זה למשחה. ומ״מ פריך שפיר נהי דלא קא עביר מצוה מן המובחר פסח מיהא עביר דמקריא שפיר אכילה אע״פ שאינו נהנה מהם. והא דאמרינן האוכל אכילה נסה ביומ״כ פטור אלמא דלא מקריא אכילה כלל היינו כשהוא שבע כ״כ שמאכל כואב לו מרוב שבעו: [17] לתאוה יבקש נפרד זה לוט שנפרד מאברהם. אע״פ שלא נפרד עד שאמר לו אברהם כיון שמריבה זו באה מחמת הרועים ת״ל לכחות שלא יריבו עוד ללמוד שהיה תאב להפרידו וכיון שפחתו לו אברהם מיד נפרד ממנו ומתוך זה נתגלה קלונו שאם נשאר אצל אברהם לא בא הקלה זו ע״י. הרמ״ה ז״ל: בריולה עבירה לשמה מצוה שנבעבע יעל לסיפרא לא להנאתה כיונה אלא לחשש כוחו שירדו ויהרגוהו אבל בעילות האמהות להנאתן הלכך קרי להו מצוה שלא לשמה:

תוספות הרא״ש

ואחר אכלו אכילה נסה. פרש״י ז״ל ולשם אכילה נסה]

שלא נתכוון לאכלו לשם מצוה אלא נתכוון לאכול בקנוס סעודה ולשם אכילה נסה]. ופירושו אינו מובן דבמאי פשע אי במה שאכל בקנוס סעודה זו היא עיקר מצוותו שיהא נאכל על השבע. ועוד מאי דקאמר לשם אכילה נסה אם הוא שבע כ״כ שהאכילה גם היא לו לה להכיר לשם אכילה נסה.

תוספות רש״ש

אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו. שיתן לב להיות נפחד על שגגתו. קל וחומר שמתחרט על זדונותיו (ויקרא ד כב). לשם אכילה נסה. מחמת תאוה שלבלו בתענוגן (ויק׳ כב ב). אנן קאמרינן תרא דרך. ובחר דרך אולך אחר הנכנל אחר. והבא שני דרכים. אמרינן כהן שפעמו מנות אלא לשחה הנכנל נחמר בהן אכל (שם). הבריך. על שעשתה עבירה לשחר מי לחתם נשם (שם). זה לוט שרים שבראהם. אם נשפע זה לוט שנקרא לא לאברהם כמכמע (בראשית יג) כי אנשים אחים הנמנע. מקרית עוז זה אברהם דכתיב (ישעיה מא) הנשוי אל צור חלצכם. ומדרים בבריח ארמון. נשכל שבטיל מריבה ביט רעיו דאברהם. מכמכמע אל נא תהי מריבה. נגם לי שנפרדו זה מזה ונעשו זה כנגד זה כמריחים בעשרים כתוב. כן נעשו שתנים ומתלוים שאין מתחרין לגלח בקבל ישראל. כדמפיק לה יעל מעמו דאמרינן. ולחזה לא לשמה בא לשמה. שבתיך שלא לשמה בא לשמה. שבע בעילות. מנוי הרשע בשעה. כן כריעה ונפילה ומפיכה אין בהו שבע בכתר קרא (שם). בין רגליה. בין ירכותיה שבא עליה פיקבה ומקומה כדי לינעו (בראשית מט). הקה הוא אצל צדיקים. שמיטתם הרשעים וקלה נפש לניין בהתכון. הלכך לא הנהה הוא (שם) אם: להכיל בה לאיתו נפש איכמה. דאמר מר (ירמיה מב) כשבא אבל נתם לו בי. מ״ב כרבנות. מקנוס מנחמות שמרך בנ׳ תקיומות ומל בל אחד ואחד הקנה מר ואל. שם ריש דף לא. בלה מאמר דיד שלמה שבהנו אל בלק הוי אחד הקנה מר ואל. שלא מאמר דיד שלמה שבהנו אל בלק הוי אחד הקנה מר ואל. דקרייה מואב. לשון פרלגות. שבא מלכיה (ב״ר לח ח).

מוסף רש״י

מלכים ובראים. מלכים מדוד ובראים ומשיחים. כדמפיר מר (שבועות י.) תמוין ותמלכים אחים הין. ומרמיר כל מקום שהזכיר הכתוב נבוא ושם אחיי נבראים כיצוון שבוא מנות שלא לשמה לכהנה ומכלן אחר בהן אכל (שם). הבריך. על שעשתה עבירה לשמה מי לחתם נשם (שם). אמרינן (בראשית מב). הקה הוא אצל צדיקים. שמיטתם הרשעים וקלה נפש לניין בהתכון. הלכך לא הנהה הוא (שם) אם: להכיל בה לאיתו נפש איכמה. דאמר מר (ירמיה מב) כשבא אבל נתם לו בי. מ״ב כרבנות. מקנוס מנחמות שמרך בנ׳ תקיומות ומל בל אחד ואחד הקנה מר ואל. שם ריש דף לא. בלה מאמר דיד שלמה שבהנו אל בלק הוי אחד הקנה מר ואל. שלא מאמר דיד שלמה שבהנו אל בלק הוי אחד הקנה מר ואל. דקרייה מואב. לשון פרלגות. שבא מלכיה (ב״ר לח ח).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com